

Leader Åland üks 3000 Leader-alast Euroopas

Lokalkraft Leader Åland – otsetõlkes „Kohalik jõud LeaderAhvenamaa“

Ahvenamaa Leaderi koduleht inglise keeles: <https://leader.ax/leader/>

Tegevuste juht: Alexandra de Haas

Tegemist on avalikes huvides tegutseva mittetulundusühinguga, mis töötab maaelu arendamise nimel kogu Ahvenamaal: saarestikus, Ahvenamaa peasaarel ja Mariehamnis. Annavad nõu, genereerivad ja ventileerivad ideid, aitavad projekte kirjutada. Nõuandmine on väga oluline osa rahastamise kõrval.

Ahvenamaal on nad tegutsenud (vähemalt) 3 programmiperioodi: 2007-2013, 2014-2020(22), **2023-2027**.

Raha andmise üle otsustab (keda toetada ja kui suures mahus): **LAG** ehk lühidalt **Leadergruppen** ja **FiskeLeadergruppen** (kalandusega seotud projektid). Rahastatavatel projektidel peab olema puutumus Leaderi seatud eesmärkidega.

NB! Toetust ei saa anda kommertsprojektidele, või projektidele, millest saavad kasu vaid üks või paar ettevõtet. Ettevõtlastoetust ei jagata. Põhilised taotlejad ühingud, seltsid, kogukonnad. Nt külaseltsid, jahindus- ja kalandusseltsid.

LAG = Leader AktionsGruppen = otsetõlkes „Leader Tegutsemisgrupp“ = Leadergruppen (nii nimetatakse).

Vastavalt Leaderi üldistele põhimõtetele tuleb kohalik Leader grupp kokku panna nii, et seal oleks esindajaid kolmandast sektorist, erasektorist ja avalikust sektorist. Ahvenamaal saab grupp koosneda 8-18 liikmest (hetkel 13).

Järgivad Euroopa Liidu programmiperioode, mis on tegelikult 7-aastased, aga alati nihked. Eelmine pikenes, uue avamine venis.

Iga programmiperioodi jaoks saadakse uus eelarve ja kirjutatakse ka uus strateegia. See kirjutatakse koos kohalike elanikega, et milleks raha kulutada saab.

Taotlused tuleb esitada läbi **Hyrrä**-süsteemi (Soome ühine süsteem). Abi pakutakse igal sammul. Peab olema juriidiline keha, et taotlus sisse anda ja peab olema õigus ühingut esindada (pangakoodidega sissepääs sinna Hyrra-süsteemi).

Leader-grupp otsustab, kas saab raha ning otsustamine võtab aega 1 kuu tavaliselt. Seejärel läheb projekt tehnilisse kontrolli maakonnaavalitsusse, seal kulub teine kuu. Maakonnaavalitsus ei hinda projekte sisuliselt, vaid vaatab, et kõik oleks seadusega kooskõlas.

Tavaliselt mitu projekti ühel otsustamiskoosolekul. Kajastatakse ka kohalikus meedias.

Projekte võib esitada jooksvalt, otsest tähtaega ei ole.

Projektiga saab peale hakati siis, kui positiivne otsus on olemas. Enne tuleb ise kulud kanda, siis saab toetust. Toetust saab 60% ulatuses.

4 kuud pärast projekti lõppu peab olema aruanne Hyrrä-s. Ahvenamaa maakonnaavalitsus tegeleb raha väljamaksmisega. Kulud peavad olema kuludokumentidega kaetud ja taotluses esitatud ning heakskiidu saanud.

VISIOON: En trivsamt och hållbart tillvaro för alla / Mõnusam ja jätkusuutlikum igapäevaelu/olemine kõigile.

Kokku on kirjutatud ka kohalik arengustrateegia uueks taotlusperioodiks (2023-2027). Rahad avati küll alles 2024. alguses, ilmselt pikendatakse.

Seekord hästi palju juttu **kohaliku kogukonna** arengust, mis toimub kohaliku initsiatiivi ja kaasatuse abil **KOOS**. – **lokalt arrangerang** – **kohalikul tasandil kaasatus**. Oluline on, et asju tehtaks koos, kas siis külas, vallas või mingis kogukonnaseltsis.

3 fookust (lühidalt: 1) kohaliku elukeskkonna parandamine, 2) kliimanetraalse ühiskonna poole pürgimine-tagajärgedega võitlemine ning 3) elukestev õpe, et paremini ühiskonnana-kogukonnana toimida). Iga fookusega seotud oma eesmärk:

Fookusala 1: *Atraktiivne ja ärgas ühiskond kui elukvaliteedi alustala / „Ett attraktivt och levande samhälle ger livskvalitet“ st et seal kohas peaks oleks atraktiivne elada või seda külastada.*

Eesmärk: Suurendada kõigi Ahvenamaa kommuunide atraktiivsust (elukeskkonnana) läbi kohalike arenduste ja panuste, mis suurendavad heaolu ja elukvaliteeti kohalike elanike jaoks nende endi vajadustest ja initsiatiivist ja tingimustest lähtuvalt.

Näiteid, millised projekte toetatakse:

- Vabaaja tegevuste, loodus- ja kultuurielamuste loomine;
- Projektid, mis kaasavad noori ja lapsi;
- Ühised targad teenuslahendused, infrastruktuuri lahendused vm nutikad lahendused, mis maaelu paremaks muudavad;
- Projektid, mis suurendavad kohalikku kogukonnatunnet ja kaasatust;
- Tegevused, mis saarestikuelu rikastavad;
- Projektid, mis kaasavad seniore;
- Projektid, mis suurendavad ligipääsetavust, seda nii füüsiliste investeeringute kui ka digitaalsete lahenduste kaudu;
- Projektid, mille eesmärk on ühiste kaugtöökohtade (füüsiliste ruumide) loomine.

Fookusala 2: *Toetada kohalikku kaasatust bioloogilisse mitmekesisusse panustamisel ning kliimasoojenemisest tulenevate väljakutsega toimetulekul / „Lokalt engagemang för klimatanpassning och biologisk mångfald“*

Eesmärk: Toetada kohaliku tasandi tegevusi, mis aitaks kaasa kliimanetraalse, kuid hästitoimiva ühiskonna saavutamisel.

Toetatakse tegevusi, mis aitavad bioloogilise mitmekesisuse kasvule kaasa, vähendavad üleväetamist, loovad uusi rohealasid. Targad keskkonnasõbralikud lahendused ühiskondlikult kasutatavate hoonete ja välialadele, jagamismajanduse arendamine, külakogukonna arendamine-kogukonna tugevdamine.

Näiteid, milliseid projekte toetatakse:

- (mitmefunktsiooniliste) vee- ja märgalade taastamine ja uute selliste alade loomine;
- väärtuslike loodus- ka kultuurikeskkondade taastamine;
- keskkonna- ja kliimatargad lahendused elektri või veekasutuse optimeerimiseks ühiskondlikult kasutatavates ruumides või kohtades;
- projektid mis võimaldavad või õpetavad ja toetavad isemajandamist ning mille kaudu on võimalik maaelu paremini tundma õppida;
- külaelu uuele kursile suunamise projektid. Ettevõtmised, mis suurendavad elu võimalikkust maal;
- initsiatiivid, mis toetavad ringmajandust.

Fookusala 3: *Kopponents ja koostoimimine kui arengu mootor / Kompetens och samverkan främjar utveckling*

Eesmärk: Toetada ettevõtlust, külaelu arengut ja uute kursside võtmist teadmiste kasvu ja rahva haritust suurendavate (kaasatõmbavate) meetmete kaudu.

Näiteid võimalikest projektidest:

- õppereisid ja rahvusvaheline koostöö (nt naabermaadega);
- õppevõimalused mujal, kursused, õpipoisi-projektid;
- kohalike teenuste ja toodete nähtavaks tegemine ja turundamine;

- targad lahendused külaelu-arenduseks, nn elamiskõlblikkuse analüüsid ehk vaadeldakse erinevaid aspekte, mis on olulised, et inimesed kuhugi elama tuleks ja seal püsiks;
- projektide teostatavuse uuringud (kas sobib/ei sobi eesmärkide saavutamiseks, strateegia elluviimiseks).

Toetust antakse arendusprojektidele, üldkasulikul eesmärgil tehtavatele investeringutele, mille peamised kasusaajad on kohalikud elanikud jt piirkonnas tegutsevad tegijad.

Toetust ei anta tegevustele, mis kuuluvad valla ametlike, seadusega määratud ülesannete hulka.

Toetust ei anta äriprojektidele või projektidele, millest ainult üks või mõned üksikud tegijad kasu saavad.

Kõik organisatsioonid, kellel FO number, võivad toetust küsida. Algselt tuleb taotleda ja planeerida, tagantjäreli raha ei anta tehtud asjadele.

Palju tegeldakse nõuandmisega, ei ole vaid pank.

Vahendeid on 1 miljon jagada sellel perioodil ehk siis järgnevas 5 aastaks + natuke Leader tegevuste (ülalpidamiskulud) käimashoidmiseks –Leaderis jagada 1.3 miljonit ehk siis 300 000€ on tegevuskuludeks.

On seatud ka piir, kui palju võib küsida: 50 000€. **Üldiselt antakse 60% kogumaksumusest.** AGA: tasustamata tööd/talgukorras tehtud asju saab projekti eelarvesse sisse kirjutada. 20€ tunnist. Nt kui mingi projekti heaks teevad 10 inimest igaüks 80 tundi tasuta tööd, siis on see kokku 16 000€ euro eest tasuta tööd, mille saab omaosalusena sisse kirjutada. Selline talgutöö suurendab osalust ja kaasatust ja on seega väga soositud.

Eelmisel perioodil kokku ca 50 000 talgutundi = 24 täis tööaastat!

Eelmisel perioodil (2014-2022): kokku 126 projekti, neist 81 Leaderprojekti ja 45 Fiskeleader. Oli ka veidi rohkem raha, aga ka periood oli pikem veidi. Tore, et oli nii palju projekte.

2010-2013: projekti said toetust 114 projekti.

Fiskeleader – raha tuleb Euroopa Merendus-, Kalandusfond- ja Vesiviljelusfondist. Hilines küllalt palju. Aprillis 2024 läks käima uus periood. **Kala-Leader ca pool miljonit** (ütles raadios) – Slaidil 650 000€, oletan, et siis 150 000€ tegevuskuludeks.

Ka see voor on avatud. Üldine eesmärk kalastuse ja kalapüügi edendamine Ahvenamaal.

Milliseid projekte toetatakse?

- kohalike kalapüügitraditsioone säilitada aitavad projektid;
- projektid, mis aitavad parandada kalade elukeskkonda, soodustada kudemistingimusi;
- projektid, mille tulemusel luuakse eeldusi kalandussektoris tasuvuse suurendamiseks (kohalik kala hinnas, aga kaluril tasu väike);
- märgalade loomine, mis soodustab kevadel kudevate kalaliikide taastootmist. Näiteks oleks väga vaja haugile sobilikke kudemiskohti.

Näiteks sai eelmisel perioodil KalaLeaderi toetust projekt, mille raames taastati kalade kudemisala Seglingel (üks saar) ühes lahesopis, mis oli pilliroogu väga täis kasvanud. Laht puhastati pilliroost, nii et kalad saaksid sisse ujuda, samuti loodi süsteem, millega saab tammi abil veetasel periooditi tõsta, et kalade kudemisala laiendada. Lisaks tehti korda läheduses asuv matkarada ja vaatetorn, lisati infomaterjalid ja viidad.

Või näiteks sai KalaLeaderist toetust projekt, mille raames tehti kolm videolugu inimestest, kes endale kalanduse valdkonnas elatist teenivad: üks professionaalne kalur, üks kalastusgiid ja üks kalatööstuse tööline: videolood.

<https://www.youtube.com/watch?v=MRKLacwPf2c>: Kalur **Benny Holmström** tegeleb rannikulähedase kalapüügiga: ahven ja siig, vahel ka koha ja meriforell, haug. Samas on tal ka teine sissetulek (ei avalikustanud, mis). Ütles, et ca 10-kond on selliseid, keda kutsutakse kutselisteks kaluriteks, aga ca paarsada sellist, kes mingil määral kalapüügiga tegelevad (pigem väike lisaraha), aga põhiline sissetulek tuleb mujalt. Kirjeldas kuidas pärastlõunal kalale läheb (võrguga püüab), südaööks tagasi, võtab pead maha-paneb kalad jäässe, hommikul vara fileerib (ahven), siig tervena ja kohe hommikul kala kokkuostjale müüb edasi. Kõrghooaeg kevad-suvi. Keeruline vaid sellest elada, hea, kui ikka muid sissetulekuallikaid ka on. Kalast lahtisaamisega probleemi ei ole. Müüb kalakokkuostjale, mõnele eraisikule ja ühele turismiettevõttele. Midagi suitsutas ka. Pigem on probleem, et kuidas piisavalt kala saada, lahti saab alati. Benny on üle 40 aasta vana ja kuulub kalurite nooremisse generatsiooni, see räägib iseenda eest, et pealekasvu pole. Palju määramatust, ei tea kunagi, palju saaki saad ja mis regulatsioon EList tuleb. Pigem elustiil, seepärast tegeldakse sellega. Kalastusgiid: https://www.youtube.com/watch?v=WIMYnH_Uk5M
Kalatööstuse tööline: <https://www.youtube.com/watch?v=rTQ6UsXmXDw>

2024. juuni alguseks oli Leader peavoorust toetust saanud 13 projekti kogusummas 277 000€, sh Leaderi toetus 247 000€, huvitav, kas ülejäänu on siis see maakonna osa?). Taotlejaid oli selleks ajaks olnud 20. Projektide kogumaksumus 412 700 €. Komisjon rahul siiani: väga hea kooslus, kus on nii kaasatust, kättesaadavaks tegemist, kultuuri, rahvatervist toetavad projekte kui ka vabaaja sisustamist. Lisaks on hea see, et geograafiliselt on projekte üle Ahvenamaa. Veel 3 projekti olid saanud Leaderi-heakskiidu, aga maakonnaavalitsuse kontroll oli veel käimas.

Videod, mida esitlusel nägime:

<https://www.youtube.com/watch?v=-aWYG-IBa8U>

<https://www.youtube.com/watch?v=WlsV6PLC5pg>

Ahvenamaa Leaderi koduleht inglise keeles:

<https://leader.ax/leader/>

Lokalkraft (kohalik jõud) on mõiste, mis käib kaasas Ahvenamaa Leaderiga – Lokalkraft LeaderAland, aga Ahvenamaal räägitakse ka teisest jõust – Bärkraft.

Bärkraft on organisatsioonide võrgustik – korraldavad üritusi ja aitavad erineval moel Ahvenamaa arengu- ja jätkusuutlikkuse kava ellu viia. Võrgustik loodi 2016, initsiaatoriteks olid erinevad tegijad avalikust ja erasektorist, kogukonnaühendustest ja haridusvaldkonnast. Kõigile avatud. Tegemist on ühinguga.

Bärkraft on otsetõlkes *kandevõime*, aga pigem viitab elujõulisusele ja jätkusuutlikkusele. Mõeldakse hästi hakkama saamist nüüd ja tulevikus, tulevikku vaade – elujõulisus on mõiste oluline komponent.

Koduleht: <https://www.barkraft.ax/english>

Bärkrafti liikmed on mittetulundusühingud, ametiasutused, tööstusorganisatsioonid ja sihtasutused, mis asuvad Ahvenamaal. Ühingu eesmärgiks on edendada Ahvenamaa jätkusuutlikkust ja elujõulisust. Ühingu pakub inspiratsiooni, ideid, annab nõu, korraldab üritusi, loob võrgustikke. Juhatust valitakse kord aastas, sekretariaat alaline. Kaks alalist töötajat – “jätkusuutlikkuse lootsi”, et tegevusi koos hoida. Ahvenamaa valitsus toetab, nt 2023 küsisid 120 000€, said 80 000€, nt 2024 said maakonnaavalitsuselt 90 000€. See on PAFi raha, mis läbi maakonnaavalitsuse liigub. PAF on Ahvenamaa maakonnale kuuluv õnnemängundusega tegelev ettevõtte, mille tulu jagatakse Ahvenamaa maakonna kultuuri, kunsti, spordi toetamiseks ja majanduselu edendamiseks. Paljud kultuuriühendused saavad PAFilt püsitoetusi, aga igal aastal tuleb taotleda ja kunagi pole päriselt kindlust, et raha tuleb.

2024. jagati ca 15 miljoni eurot PAFi raha.

Bärkrafti peaesmärk on jätkusuutlik Ahvenamaa

7 strateegilist eesmärki aastaks 2030:

1. Välmående: heaolu
2. Tillit och delaktighet: usaldus ja kaasatus
3. God vattenkvalitet: hea veekvaliteet
4. Biologisk mångfald: bioloogiline mitmekesisus
5. Attraktionskraft: atraktiivsus
6. Kraftigt minskad klimatpåverkan: oluliselt vähenenud kliimamõjud
7. Hållbar konsumtion och production: jätkusuutlik tarbimine ja tootmine

Kui kaugel eesmärkidest ollakse, mõõdetakse pidevalt mingite indikaatorite abil. Ahvenamaa arengu ja jätkusuutlikkuse tegevuskava tõukub ÜRO liikmesriikide eesmärkidest aastaks 2030 (17 ülemaailmset säästva arengu eesmärki).

Kaks võtmesõna, mille läbi oma eesmärged sõnastatakse: bärkraftigt och hållbart Åland – elujõuline ja jätkusuutlik Ahvenamaa.

Nt on tänu Bärkrafti tegevusele loonud võrgustiku ühendamiseks Ahvenamaa professionaalseid kunstnikke, kaks üritust 2024. Ühine platform, et ühiselt asju ette võtta, leida kontakte Ahvenamaa kaubanduskojaga.

Nt on tänu Bärkrafti initsiatiivile loodud Ahvenamaa jätkusuutlike teadmiste arendamise võrgustik. (KUT)

Ahvenamaa rahuinstituut, ÅSUB (kohalik statistikaamet), Ahvenamaa kõrgkool ja Ahvenamaa meremuuseum, Keskraamatukogu ja maakonnaavalitsus tegevad. Eesmärk on tekitada ühiskonna huvi ja arusaamist, et teadmised on olulised, toetada õppimist, haridustegevust, uuringuid Ahvenamaal.

XXX

Ålands näringsliv - The Åland Chamber of Commerce – Ahvenamaa kaubanduskoda
Töötavad selle nimel, et luua paremaid eeldusi ettevõtluse algatamiseks ja arendamiseks Ahvenamaal, aga ka rahvusvahelise äri ajamiseks.

Kursused, projektid, üritused.

Ahvenamaa kaubanduskoda on Ahvenamaa ettevõtete liikmesorganisatsioon, ca 80% erasektori ettevõtetest kuuluvad sinna.

Eesmärk: Ahvenamaa, mis on SKTs mõõdetuna üks Põhjala edukaimaid piirkondi.